

"במטו מינד אושפיזי אילעי"

שואב המים של הישוב היהודי בחברון, היה אדם ישר ותמים, לא מיושבי בית המדרש, אך הקפיד לסיים כל שבוע את כל ספר תהלים. מצווה אחת הייתה בידו, אותה חיבב יותר מכל והקפיד בה יותר מכל והיא מצוות הכנסת אורחים. בעיקר הקפיד שיהיו לו אורחים בסוכתו בכל ימי חג הסוכות.

הימים ימי מלחמת העולם הראשונה, הדרכים משובשות והנה מגיעים ובאים ימי חג הסוכות ואורחים אָין. דאג האיש מאד, מה יהיה? כיצד יקיים את מצוות החג ואין אורחים? הנה הגיע ליל התקדש החג, מיהר האיש לבית הכנסת, כשהוא סמוך ובטוח כי הקב"ה יעזור לו לקיים את מצוות החג כהלכתה. התפילה הסתיימה ואורחים אָין. הולך האיש לביתו כשהוא עצוב על כי אין אורח עמו, אך מיד הוא מתעשת ואומר בלבו: הן חג היום ומצווים אנו לקיים גם מצוות "ושמחת בחגך" וגם אם אין לי אורח - אסור לי להתעצב.

"כל האזרח בישראל ישבו בסוכות" (ויקרא כג, מב)

רבי לוי יצחק מברדיצ'ב - סגורם של ישראל, נהג להזמין לסוכתו עניים מרודים, אנשים פשוטים שלא היו לא בתורה ולא במצוות, בבחינת "כל דְּצִרְךָ". שאלו אותו לטעם הדבר: מפני מה נראה לו לשבת בסוכה, דווקא עם פשוטי העם? ענה רבי לוי יצחק: לעתיד לבוא, כשיזמינו את כל הצדיקים להיכנס אל "סוכת עורו של לְוִיָּתָן", בוודאי אָרצה גם אני להיכנס. אז יעכב אותי המלאך העומד בפתח ויגיד לי: "מה לך אדם פשוט כמוך להדחק בין גדולי עולם?". אז יהיה לי פתחון פה, לאמר: "גם אני בשעתי, הזמנתי אל סוכתי שלי אנשים פשוטים ולא הקפדתי...".

על פי "גדולי החסידות"

לקוראינו: מאמרים המופיעים ללא ציון שם הכותב, נכתבו על ידי חברי המערכת

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוס, נפתלי יערי, יהודה מליק
העריכה בסיוע אברכי כולל "יד ברודמן" ללימודי הוראה ודינות, בית שפירא, רחובות
טלפון: 08-9412048
אתרנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach
הדפסה: דפוס ש.ה.ר. רחובות טל. 08-9475106

שיחה

יציאת שבת 7:10

כניסת שבת 6:12

יוצא לאור לעילוי נשמת הקדושים מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

פרשת האזינו, תשרי תשע"ו שנה שלושים ושש, גליון מס' 49

גליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

בין יום הכיפורים לסוכות - מראה לשמחה

השנה קוראים אנו את פרשת האזינו, בשבת שבין יום הכיפורים לסוכות. יום הכיפורים הוא בבחינת החסד שעושה הקב"ה עם בריותיו, לאחר ראש השנה שהוא יום דין. לאחר שנכתב הדין, נותן הקב"ה לבריותיו זמן להגיש כביכול ערעור על גור הדין ולהביא טיעונים להקלת העונש, עד כדי ביטולו על ידי תשובה שלמה מאהבה.

לעומת הימים הנוראים, חג הסוכות הוא "לפנים משורת הדין", כפי שכתב ה"בן איש חי", לא רק שסוכות בא אחריהם ונכנס יותר פנימה, אלא שגם כל אחת מאותיות "סוכה" באה אחרי אותיות "הדין" (ה-ו, ד-ה, י-כ, ו-ס). כלומר, שבפנימיות הדין מגיעים לשמחה של "וצדקנו במשפט, המלך המשפט". בימים אלו שבין יום הכיפורים ועד הושענא רבה, אנו נמצאים בתקופה בה אנו כביכול תלויים בין שלב החתימה לבין שלב המסירה של גזר הדין: זוהי תקופה של מפגש בין המעגל של הַרְגָלִים המתאימים אחד לאחד: פסח לעומת ראש השנה, בבחינת "החדש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם לחודשי השנה" (שמות יב, ב). שבעות לעומת יום כיפורים, שבו ניתנו לישראל הלוחות השניות, המעידות על כך שהקב"ה סלח להם על חטא העגל. ובעומקם של דברים, סוכות לעומת הושענא רבה, שהוא היום האחרון של חג הסוכות והימים הנוראים גם יחד. שיא המפגש בין הדין והשמחה.

ראוי לשים לב: בעוד שהדין הוא על כל באי עולם, רק ישראל מתנהג בתפילה ובתחנונים בעד כל העולם כולו. כנסת ישראל מתפללת, כדי ש"תעביר משלת זדון מן הארץ". אשר על כן, לא נשכח שאנו אחראים בתפילותינו לא רק על עם ישראל אלא על כל העולם כולו. בימים אלה שענינו רואות כיצד מתנהג ומתנהג העולם ובריותיו, חשוב שלא נשכח את מנהיג העולם, וכאן באה עוצמתו החזקה של הפסוק בפרשתנו - האזינו (לב, יח): "צור יְקָדֵךְ תְּשִׁי וְתִשְׁכַּח אֶל-מַחְלְקֶיךָ". השכחה היא מתנה מהקב"ה ליצוריו, אבל אנו מצוים "השָׁקֵר לך, פן תשכח את ה' אלקיך" (ו, יב), שזה התנאי לכל ההטבה שקראנו לעיל.

המגיד מדובנא מבאר פסוק זה כדרכו על פי משל: אדם שעומדים לתבעו על עניין מסוים, שהוא יודע בבירור בחפותו והוא מחפש עצה איך להינצל מעניין זה, אז פנה לבקש עזרה מחברו. אמר לו חברו: יש לי עצה, אך אבקש תמורה לעצה. אמר לו אותו אדם: אתן לך כל מה שתבקש, רק תעזור לי. אמר לו: כשישאלוך שאלות, אפילו הפשוטות ביותר: "מה שמך?" ו"כדו", תוציא צפצפה ותצפץ בקול גדול, וכך על כל שאלה ושאלה. והנה הגיע היום בו היה עליו להתייצב במשפט, שואל השופט שאלה ראשונה, מוציא הנתבע צפצפה ושורק כפי שהונחה על ידי היועץ. שאלה שנייה ושוב חוזר המחזה. כעס השופט ואמר: אינני חפץ במשוגעים, הוציאוהו מכאן. יצא אותו אדם שמוח ולקראתו בא היועץ ושואל: שמעתי שעצתי עזרה לך. מוציא הלה את הצפצפה והחל מצפץ. שואל היועץ: מה עם השכר שמגיע לך? ושוב מוציא הלה את הצפצפה ומצפץ. כעס היועץ ואמר: אינך מתבייש! הרי העצה הזאת נתתי לך כדי להינצל מן הדין ואתה מנצל אותה לרעתי?

הנמשל, אומר המגיד מדובנא: הקב"ה נתן לאדם שכחה, כדי שישכח את כל צרותיו והיסוריו, כדי שלא יתטרף עליו דעתו, וזהו הפירוש: "צור יְקָדֵךְ תְּשִׁי" - רש"י: "שכחה", ואילו אתה "נתשכח א-ל מַחְלְקֶיךָ". כלומר, אתה משתמש בטובה, לשכוח את הקב"ה.

יהי רצון, שלא נשכח ומעשינו יתקבלו ברצון לפי אבינו שבשמים, וכך נזכה ל"ושמחת פתָגָךְ, אתה ובנְךָ ובנְדָךְ ועבְדְךָ וְאִמְתְךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהָאֲלֵמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ. שבעת ימים תִּחַג לְה' אֱלֹקֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה', כִּי בְּרָכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל תְּבוּאוֹתֶיךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂי יְדֶיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ שִׂמְחָה".

גליון זה מוקדש ע"י הרב אברהם פוס ורעייתו שיחי
לע"נ הסבתא, מרת רבקה זוננבליק ע"ה בת ר' אברהם הלוי ז"ל, נלב"ע כ' בתשרי תשי"ט
ולע"נ החותן, האב, ר' שרגא ב"ר מנשה דב שוורץ ז"ל, נלב"ע כ"ד בתשרי תשנ"ד

לגליון זה נתקבלה אף תרומה מאת משפחת רוטפלד תחי
לע"נ החייל חיים שמואל הי"ד ב"ר ברוך ודבורה רוטפלד ז"ל
שעלה בסערה השמימה במלחמת יום הכיפורים, כ"ב בתשרי תשל"ד
תנצב"ה

שירת "האזינו" קשה להבנה, לכן, אנסה להלן לבאר חלק ממנה, שיש לו, אולי, השלכות לימינו. בקטע האחרון של השירה, עובר משה לומר דברי נחמה לישראל: "כי (כאשר) קָדַן ה' עִמּוֹ" (לב, לו), יתברר, שישראל נענשו דיים ואז הוא "יִתְקַחֶם" (שם) - יתחרט ויצטער על העונש הכבד שהביא על ישראל, יותר מהדרוש. ה' יראה, שעונש זה גרם ל"אֲזָלַת יָד" (שם) - לחולשת ישראל. "ואפס צָעַר וְצָוּב" (שם) - אין בהם (=אפס) מישהו שינהיג אותם, שיעצור בעדם מלעשות איש הישר בעיניו. אין מנהיג שיעצור את פיזורם ולמנוע את היותם עזובים לנפשם. כלומר, הם לא כל כך אשמים במצבם, לכן יש להקל בדینם.

"ואמר" (שם, פסוק לו) - יש אומרים שהכוונה **לקב"ה**, שישאל את ישראל: איה האלילים שבטחתם בם? אלילים אלו הרי "אכלו" את "חֶלֶב זֶבְחֵימוֹ" (שם, פסוק ח) שהקרבתם להם! שאלו "יִקּוּמוּ וְיַעֲרֹכְם" (שם) ויתנו לכם המאמינים, מסתור (- "סִתְּרָה") ממכות ה'! זה נאמר כמובן בלעז, כי רק בעת צרתם, ודאי הבינו, שבטחו באילולי הבל. והנה דווקא הקב"ה, אותו עזבו, הושיע אותם. ויש אומרים, שהגויים הם שאמרו בלעז לישראל: "איה אלוקים שלכם!" למה הוא אינו מציל אתכם! כלומר, הם רוצים להביע זלזול בה', ש"חולשתו" באה לידי ביטוי באי-מניעת גלות עמו.

ויש אומרים, שהאומרים "אי אֶלְהִימוֹ" (שם, פסוק לו) - הם ישראל, הלועגים על הגויים ושואלים: "היכן האלילים שלכם? למה הם לא עוזרים לכם, תמורת הזבחים

שיח בחסידות

"האזינו השמים ואדברה"

שירת האזינו, היא סיכומה של צוואת משה לבני ישראל לפני מותו. מפאת חשיבותה, בני ישראל נקהלו לפני מותו ומשה דיבר באזניהם את "דברי השירה הזאת עד תָּקוּם" (דברים לא, כח-ס). לצורך הדגשת חשיבותה של שירת האזינו לכלל דורות ישראל, משה רבינו העמיד לדבריו שני עדים שהם קיימים לעולם: "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה, וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי-פִי" (דברים לב, א).

רבי אברהם מסלונים, מוצא קשר בין הפרשה הקודמת המדברת על תשובה לבין תחילת פרשתו, שעל פי דבריו מלמדת כיצד מיישמים זאת: "אחרי פרשה של תשובה הכתובה בפרשה הקודמת, נאמרה העצה איך מגיעים למדרגת התשובה: 'האזינו השמים ואדברה' - כשרוצה שתתקבל תשובתו למעלה, אז מקודם יתשמע הארץ אמרי פי, שיתעורר ויכניע הגוף והכל לדברי התשובה שאומר בפיו" ("בית אברהם", נצבים).

אם האדם ישמע לרצונותיו ולאמירותיו, אזי יוכל לחזור בתשובה המגיעה עד כסא הכבוד. **רבי אלימלך מליזונסק** מסביר, כי הפסוק רומז לקירוב הגאולה המגיע מתוך לימוד תורה: "ואמר להם משה רבינו עליו השלום: 'האזינו השמים, והלומדי תורה נקראים 'שמים' וצנה להם שהם ילמדו התורה, כאשר יחדשו בה איהו חידוש יהוה בבחינת 'האזנה', דהיינו, שיאזינו הדבר מלמעלה בהופעת אור הקדושה עליהם, מלמעלה, כשלומד הדבר ההוא, ואז יפתחו פיהם לדבר בה. ועל ידי לימוד התורה, תגרמו לקרב הגאולה ותזכו לשמוע רזין דאורייתא מפי, כמאז ומקדם וזהו 'ואדברה', פירוש, שתגרמו שאדבר עמכם לעתיד, במהרה בימינו, אמר" ("נועם אלימלך", האזינו).

אם תלמידי החכמים יאזינו לתורה ולקדושה הבאה מלמעלה, אז יגרמו ל"אדברה" - קירוב הגאולה. **רבי מנחם מענדל מקאסוב** מבאר, כי הפסוק בא לרמוז, שמצדיק גדול, מספיק לשמוע את דבריו. וגם אם אין את מבינים, שמיעת

קולו עושה בנו רושם. לעומת זאת, שמיעת דברים מאדם פשוט יותר, זוקקת הבנה: "כי ממי שהוא במדריגה גדולה בחינת 'שמים' - סגי בהאזנה בלבד בלא הבנה, ואפילו בלא שמיעת חיתוך הדיבור. ועל כן כתיב 'ואדברה' - לשון עתיד, כאילו הוא רוצה לדבר ועדיין לא דיבר, כי בשמיעת הקול בלבד סגי. לאפוקי יתשמע הארץ אמרי פי, פירוש, יתשמעו - פירושו הבנה, כנודע, ופירושו מן אותם שהם בחינת 'ארץ', היינו, אנשים פשוטים צריך דייקא להבין דבריהם. ולכן שינה מהאזנה לשמיעה ומעתיד להווה" ("אהבת שלום", נצבים).

רבי אהרן פרידמן מסיגורא מסביר, כי מי שהוא נאות, צריך לדבר איתו בתקיפות - האזין! אך מי שהוא עניו, מספיק רק להשמיע לאזניו: "ואמר אני 'האזינו השמים'. הוא בחינת גבהות. היינו, מי שיש לו גבהות בחינת 'שמים', על דרך הכתוב: 'ערים גדולות ובצורות בשמים'. לזה צריך דיבור קשה, לשברו ולהכניע את לבבו ואז יכולין ליתן אזון קשבת. אבל יתשמע הארץ, מי שהוא שפל בעיניו בחינת 'ארץ', הוא זוכה לשמוע תיכף באמירה רכה" ("קדושת אהרן", נצבים).

ברם, רבי יוסף בלזן - המגיד מסטנאב, תלמידו של המגיד ממעזריטש, אומר, שדווקא האזנה היא כלפי יראי השם והשמיעה כנגד העצלנים: "יראי השם שהם נקראים 'שמים', אני אומר 'האזינו', דהיינו, בתחילת הכנסת דברים באזון - די להם, שבוודאי יאספו האברים מעצמם וישמעו ויעשו כפי התורה שישמעו, יתשמע הארץ - הם בבינונים, נקראים 'ארץ', שהם בכבידות ועצלות כמו הארץ, שישוד הארץ הוא יסוד העפר והוא כבד מכל היסודות והוא עצל לעבודת השם, לכן אמר יתשמע, שלא די בלשון 'האזנה' שיכנסו הדברים באזון לבד... שהזיזו אותם שישמעו הדברים, שיכניסו בלבי 'יגנו יוסף', האזינו. **רבי שלום נח ברובובסקי מסלונים**, מפשר בין הדעות ומבאר, כי פעמים שהאדם נמצא בגדלות ופעמים בקטנות ותפילותו היא לצאת מהקטנות: "יש זמנים בהם יהודי הוא בחינת 'שמים' - בגדלות המוחין, שהקב"ה מאיר לו את מוחו ולבו והוא נמצא שכולו אור ורואה בכל את הבורא ית"ש... וישנם מצבים שבהם יהודי הוא בבחינת 'ארץ' - סגור ומסוגר, מוחו מסוגר ולבו מסוגר ואינו מסוגל לפתוח מסגרי, ואף בזמנים שכולם מסביבו מתעלים ואור להם, הרי הוא בבחינת 'במחשכים הושיבני', ומיחל להקב"ה 'הוציאה ממסגרי נפשי' ("נתיבות שלום", האזינו).

הרב אבי שיח

פינת הדלמה

מצוות שמחה ברגל (ב)

א. בשבוע שעבר למדנו, שכיום כדי לצאת ידי חובת מצוות שמחה, יש לשתות יין וישנה גם מעלה לאכול בשר. מי שאכן רוצה להדר ולצאת ידי חובה גם על ידי אכילת בשר: ה"חנות יאיר" (סימן קעא) כתב, שיוצאים דווקא באכילת בשר ולא באכילת עוף. אך ב"הלכות חג בחגי" (יום טוב, עמוד מו) כתב, שמי שאין לו בשר או שאינו אוהב בשר, יוצא ידי חובה גם בעוף.

ב. "שולחן ערוך הרב" (סימן רמב, קונטרס אחרון, סק"ב) כתב, שמהתורה יוצאים רק בבשר ויין, אבל עונג ושמחה משאר דברים - אינו אלא מדרבנן.

אמנם, ב"יראים" (סימן תכז), "שבולי הלקט" (סימן רסב) ובר"ך (שם) משמע, שיוצאים ידי חובה מהתורה בכל דבר המשמח כל איש לפי טבעו, וכן הכריע ה"שאנת אריה" (שם).

ב"הליכות שלמה" (מועדים - ח"א, עמוד רי, הערה 4) מובא, שהרב שלמה זלמן אויערבך קיים לפעמים דין זה על ידי קניית כלי חדש מכלי בישול וכדומה, וכך גם השיב

לשואל, שכל שידוע באשתו שתהא שמחה על ידי כלי מסוים - מקיים מצווה בזה, אף אם הוא כלי שאסור להשתמש בו ביום טוב.

לאור זאת, מי שאינו אוהב לשתות יין וכדומה, יכול לצאת ידי חובה בדברים המשמחים אותו, לפי טבעו.

ג. הרמב"ם (הלכות יום טוב ו, יח-יט) כתב: "וכשהוא אוכל ושותה, חייב להאכיל לגר, ליתום ולאומנה, עם שאר העניים האמללים. אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה - הוא ובניו ואשתו, ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש, אין זו שמחת מצווה אלא שמחת כריסו, ועל אלו נאמר (הושע ט, ד): 'זִבְחֵיהֶם קָלַחַם אוֹנִים להם, כל אוכליו וְשָׂמְאוֹ, כי לָחֶמֶס לנפשם'. ושמחה כזו קלון היא להם, שנאמר (מלאכי ב, ג): 'זִבְחֵיךָ פָּרֶשׁ על פניכם, פָּרֶשׁ חֲבִיבֶיךָ'."

"אף על פי שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצות עשה, לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כך היא הדת, בְּבִקְרָה משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ומתפללין וקורין בתורה בענין היום, וחוזרין לבתיהם ואוכלין, והולכין לבתי מדרשות - קורין ושונין עד חצי היום, ואחר חצי היום מתפללין תפלת המנחה וחוזרין לבתיהן, לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה."

הרב אריה ויזל

הקהל

בשנה זו, מוצאי שביעית, אנו מצווים, על מצוות הקהל. כך נאמר בתורה (דברים לא, י-יב): "וַיִּצְוּ מֹשֶׁה, אוֹתָם לֵאמֹר: מִשָּׁךְ שָׂבַע שָׁנִים, בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, בְּחַג הַסְּכּוֹת. בָּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר, תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם. הַקְהֵל אֶת הָעָם, הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַקְּטָנִים וְהַגֵּדּוּמָה בִּירוּשָׁלַיִם בְּשָׁמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה (חגיגה, עה): 'האנשים - באין ללמד, והנשים - לשמוע, הטף למה בא! אלא כדי ליתן שכר למביאיך'. העולה מדברי רבי אלעזר בן עזריה [המובאים גם באבות דרבי נתן (יח)] הוא, שכל מטרת הבאת הילדים למעמד הקהל הוא, כדי שמביאייהם יקבלו שכר ואילו הילדים עצמם סבילים."

בספר "אור זרוע" (לרבי יצחק בן משה מווינה), הוא מתאר את מעמד הקהל ומסביר באופן שונה את התועלת שבהבאת הילדים, ואלו דבריו: "תחילה מקבל ספר תורה שרוצה לקרות בה, ואחר כך נותן לו ספר תורה שכבר קרא בו. ואחר שקרא, הולך שליח ציבור ויושב על קטיידא וכל התנוקות והולכין ומנשקין לספר תורה כשגללה הגולה. ומנהג יפה הוא זה, לחנך את התנוקות למצוות ולזרם, ודומה להייהא דמסכת סופרים, דמסיק, לא היו מניחים בניהם קטנים אחריהם, אלא היו מוליכין אותם לבתי כנסיות כדי לזרזן במצוות."

מוסיף על כך המהרש"א במסכת חגיגה: "יש לעיין בזה,

"חנוך לנער"

דהא כתיב בתר הכי באותו ענין (לא, ג): 'ובניהם אשר לא ידעו, ישמעו ולמדו יגו', הרי שאף הקטנים אשר לא ידעו - הם בכלל שמיעה ולמוד! ויש לומר, דההוא קרא בקטנים שהגיעו כבר לחינוך והם בכלל שמיעה ולמוד... אלא דהטף איירי בקטנים שלא הגיעו לחינוך ואינן בכלל שמיעה ולמוד, ולמה הם באים! אלא כדי ליתן שכר למביאייהן. ולפי שהיראה גם בבנים שהגיעו לחינוך - אינה עצמית לשמור ולעשות, לכן לא כללו בקרא קמא דכתיב ביה (שם, פסוק יב): 'ישמר לעשותי' באנשים ונשים, אלא דכתיב הכא (שם, פסוק ג): 'ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלוקיכם כל הימים', דהיינו, שתתחזק בהם השמיעה ללמידה ליראה אותי כל הימים, דהיינו, בימי גדלותם."

העולה מהדברים הללו הוא, שעצם ההגעה לבית המקדש, ההתכנסות, הקריאה בתורה ונישוק ספר התורה בנמר הקריאה, מהווים חוויה מכוננת, אשר לא נשכחת לנצח. עולם הפסיכולוגיה והחינוך המודרני, מדבר רבות על "לימוד חווייתי", "שיתוף החושים" ועל "חווית האהה", כלומר, גילוי המעשה על פי החוויה שחוה הילד. מסתבר, שכבר התורה ובעקבותיה גדולי ישראל בדורות השונים, הבינו את הדברים ומה לנו לשאוב ממעיינות זרים!

נפתלי יערי